

ULIGHED 3. juli 2023

ANALYSE

Udarbejdet af
Sune Caspersen
Chefanalytiker

Flere og flere akademikere har råd til at trække sig tilbage før tid

En stor formue kan veksles til tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet for egen regning, også kaldet selvpension. Selvpensionering er dog forbeholdt et mindretal. Akademikere er den gruppe, hvor flest har råd til at trække sig tilbage. Knap hver femte akademiker kan trække sig tilbage fem år før folkepensionsalderen, mens det kun gælder hver tiende faglærte.

Kontakt

Chefanalytiker

Sune Caspersen

📞 26 20 02 28

✉️ sc@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

📞 50 73 71 34

✉️ jk@ae.dk

Hovedkonklusioner

- Muligheden for selv pension er forbeholdt et mindretal af arbejdsstyrken. Kun 11 pct. af arbejdsstyrken har råd til at trække sig tilbage for egen regning fem år før folkepensionsalderen. Selvpensionering kræver nemlig en stor formue, da man ikke modtager offentlig understøttelse.
- Det er blot 2 pct., der har råd til selvpensionering alene på baggrund af pensionsopsparingen fem år før folkepensionsalderen. Når den finansielle formue i form af bankindestående og værdipapirer samt muligheden for at belåne friværdien medregnes, stiger andelen, der har råd til selv pension, kraftigt.
- Knap hver femte akademiker har råd til selv pension fem år før folkepensionsalderen, mens det kun gælder hver tiende faglærte og endnu færre ufaglærte.
- Det er blandt akademikere, at den største stigning i andelen, der har råd til selv pension er sket, mens ufaglærte ikke i højere grad har fået råd til at trække sig tilbage for egen regning.

Formueforskelle leder til forskelle i tilbagetrækningsmuligheder

I denne analyse undersøger vi, hvor mange der på baggrund af deres pensionsopsparing, finansielle formue og friværdi har råd til at kunne trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet for egen regning før folkepensionsalderen. Det kaldes også selv pension.

Vi fokuserer på, hvem der har råd til selvpensionering, frem for hvor mange der benytter sig af muligheden. Det skyldes, at tilbagetrækningsmønstre helt generelt hænger sammen med konjunkturerne og udviklingen på arbejdsmarkedet.

Om man har råd til selv pension, er dels et spørgsmål om størrelsen af ens formue i form af pensionsopsparingen, den finansielle formue, som bankindeståender og værdipapirer samt evt. friværdi i egen bolig, der kan belånes. Derudover har folkepensionsalderen betydning, da man frem til folkepensionsalderen skal dække hele indtægtstab selv, mens man efterfølgende kun skal dække en del, og endelig er den forventede restlevetid afgørende for, hvor lang en periode man må forvente at skulle dække.

Vi opgør muligheden for selv pension med afsæt i den løn, man er vant til at få, ud fra en tommelfingerregel om, at man skal have en bruttodækningsgrad på mindst 80 pct. af sin løn. Det vil sige,

at tjener man 35.000 kr. om måneden før skat ekskl. pensionsindbetalinger, så skal formuen kunne dække et beløb svarende til mindst 28.000 kr. om måneden før skat, før man regnes for at have råd til selvpensionering.

Vi sætter derudover en nedre grænse svarende til den maksimale dagpengesats, så hvis ens formue ikke kan række til en udbetaling svarende til mindst den maksimale dagpengesats (19.728 kr. om måneden i 2023), så har man heller ikke råd til selvpensionering. Dette gør vi for at frasortere personer med lave eller meget lave erhvervsindkomster, der ellers med en relativt beskeden formue på papiret opfylder reglen om en bruttodækningsgrad på mindst 80 pct. I realiteten ville denne gruppe sandsynligvis ikke kunne trække sig tilbage for helt egen regning, da de i dag er delvist forsørget af andre, f.eks. en partner, eller modtager offentlig understøttelse en del af året. Datagrundlaget og metoden er beskrevet nærmere i boksen til sidst.

Selvpensionering er forbeholdt et mindretal

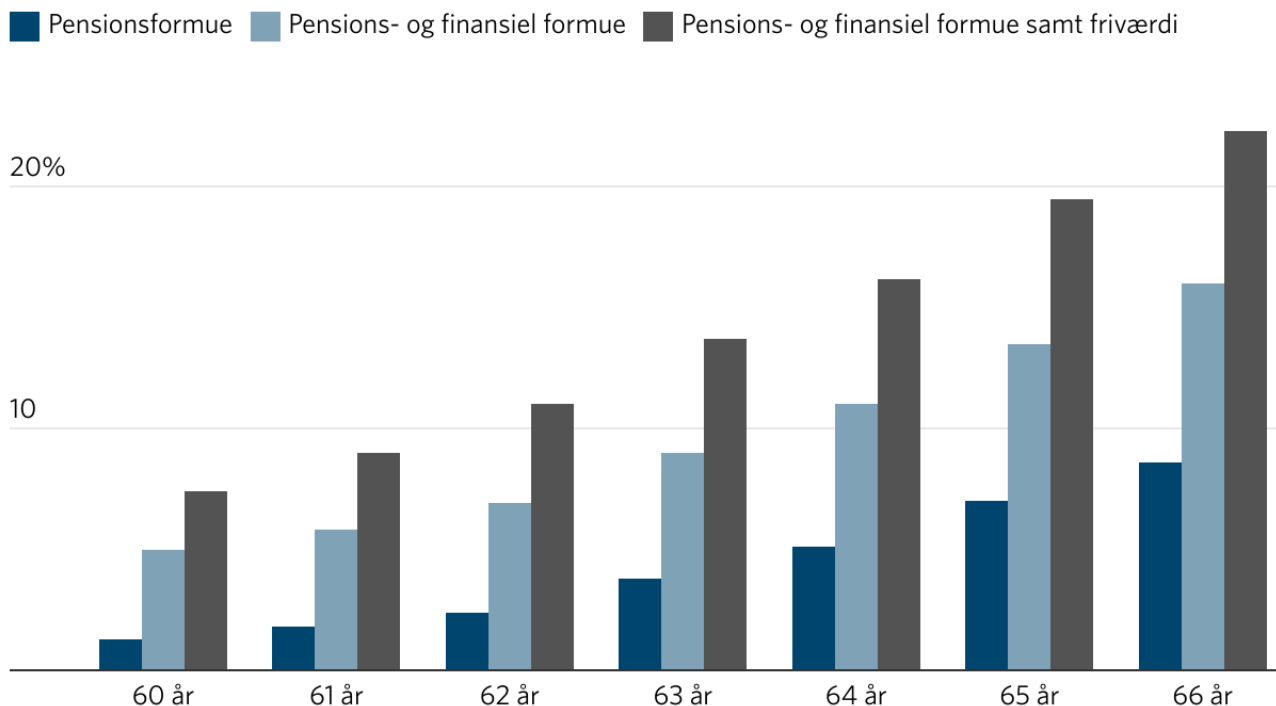
Figur 1 viser, hvor mange der har råd til at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet for egen regning. Opgørelsen omfatter kun personer, der er i arbejdsstyrken, dvs. beskæftigede og bruttoledige. Hvis man kun betragter pensionsformuen, er det relativt få blandt f.eks. de 62-årige, der har fem år til folkepensionsalderen. I denne gruppe har 2,4 pct. råd til selvpensionering på baggrund af pensionsformuen. Men det tal vokser til 11 pct., når finansiell formue og friværdis inddrages. De to formuekomponenter bidrager nogenlunde ligeligt til stigningen i andelen, der har råd til selvpension.

Det er altså hver niende blandt de erhvervsaktive 62-årige, der har råd til at trække sig tilbage for egen regning.

FIGUR 1

Pensionsformuen gør det ikke alene, når man vil trække sig tilbage før tid for egen regning

Figuren viser, hvor stor en andel af de erhvervsaktive på et givent alderstrin, der har råd til at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet for egen regning. Opgørelsen er foretaget på baggrund af de økonomiske forhold ultimo 2021.

Anm.: Opgjort på baggrund af formuedata pr. 31. december 2021.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

For de årgange, der er tættere på folkepensionsalderen, har en større andel råd til selvpensionering. Det hænger, som nævnt ovenfor, sammen med, at man fra folkepensionsalderen kun skal dække en del af indtægtstabt ud af egen formue, mens den forventede restlevetid ligeledes er kortere. Derudover har man formelt set haft mulighed for at spare op i flere år, men den gradvise udbredelse af arbejdsmarkedspensioner, der for mange privatansatte først er sket i de senere år, taler i modsat retning. Derudover skal man være opmærksom på, at vi ser på personer, der fortsat er i arbejdsstyrken. I årene umiddelbart før folkepensionsalderen sker der en markant afgang fra arbejdsstyrken til offentlig forsørgelse. Det er eksempelvis blot 45 pct. af de 65-årige, der fortsat er i arbejdsstyrken. Den tilbageværende gruppe i arbejdsstyrken har oftest et højere uddannelses- og indkomstniveau end jævnaldrende, der har forladt arbejdsstyrken.

Dem, der har råd til at trække sig tilbage for egen regning, adskiller sig typisk ikke ved at have højere eller lavere indkomst, men ved at have markant større formue i såvel pensionsopsparing, friværdis og finansielle formue. Det viser Figur 2, hvor der for henholdsvis alle erhvervsaktive og dem, der har råd til selvpensionering, er opgjort medianen af erhvervsindkomst, pensionsformue, friværdis og finansielle formue. Medianen er det beløb, der ligger i midten af fordelingen, hvor halvdelen ligger under og halvdelen ligger over.

FIGUR 2

De der har råd til at trække sig tilbage for egen regning adskiller sig ikke på indkomst, men på formuesiden

Figuren viser den typiske (median) erhvervsindkomst og formue fordelt på alderstrin og særligt for dem, der har råd til at trække sig tilbage for egen regning.

Alle erhvervsaktive

	Erhvervsindkomst	Pensionsformue	Friværdis	Finansielle formue
60 år	451.000 kr.	2,3 mio. kr.	78.000 kr.	0,2 mio. kr.
61 år	447.000 kr.	2,3 mio. kr.	98.000 kr.	0,2 mio. kr.
62 år	443.000 kr.	2,4 mio. kr.	118.000 kr.	0,3 mio. kr.
63 år	450.000 kr.	2,5 mio. kr.	121.000 kr.	0,3 mio. kr.
64 år	454.000 kr.	2,6 mio. kr.	126.000 kr.	0,3 mio. kr.
65 år	451.000 kr.	2,7 mio. kr.	134.000 kr.	0,3 mio. kr.
66 år	442.000 kr.	2,6 mio. kr.	135.000 kr.	0,3 mio. kr.

Råd til selvpensionering

	Erhvervsindkomst	Pensionsformue	Friværdis	Finansielle formue
60 år	450.000 kr.	4,5 mio. kr.	852.000 kr.	3,3 mio. kr.
61 år	445.000 kr.	4,8 mio. kr.	865.000 kr.	2,5 mio. kr.
62 år	446.000 kr.	4,8 mio. kr.	833.000 kr.	2 mio. kr.
63 år	452.000 kr.	5,1 mio. kr.	796.000 kr.	1,8 mio. kr.
64 år	440.000 kr.	5,3 mio. kr.	742.000 kr.	1,6 mio. kr.
65 år	435.000 kr.	5,3 mio. kr.	731.000 kr.	1,3 mio. kr.
66 år	440.000 kr.	5,4 mio. kr.	702.000 kr.	1,3 mio. kr.

Anm.: Beløb i 2023-niveau. Opgjort på baggrund af formuedata pr. 31. december 2021. Erhvervsindkomsten er opgjort på individniveau som et gennemsnit af de seneste fem år deflateret med timelønsudviklingen.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

Erhvervsindkomsten er opgjort som den gennemsnitlige erhvervsindkomst før skat ekskl. pension over de seneste fem år korrigeret med lønudviklingen. Pensionsformuen er den samlede personlige pensionsopsparing før eventuel skat ved udbetaling, mens friværdis er opgjort som det beløb, man potentielt kan belåne op til 60 pct. af den skønnede markedsværdi af egen bolig, mens den finansielle formue dækker over bankindestående og værdipapirer som aktier mv.

Figuren viser, at den typiske erhvervsindkomst for de erhvervsaktive i alderen 60-66 år er på omkring 440-450.000 kr., mens pensionsformuen for dem, der har råd til selvpensionering, er 2-2,5 mio. kr. større sammenlignet med hele årgangen. Derudover adskiller gruppen sig især på størrelsen af den finansielle formue, der er i millionklassen, mens den typiske finansielle formue for erhvervsaktive i samme aldersgruppe er på 0,2-0,3 mio. kr.

Flest med en længere uddannelse har råd til at trække sig for egen regning

Der er store forskelle, ift. hvor mange der har råd til selvpensionering, når man ser på tværs af uddannelsesgrupper. For akademikere med en lang videregående uddannelse (LVU) er det hver femte, der har råd til at trække sig tilbage for egen regning fem år før folkepensionsalderen. For faglærte (EUD) gælder det kun hver tiende. Ufaglærte med grundskolen som højest fuldførte uddannelse er den gruppe, hvor færrest har råd til selvpensionering. I denne gruppe er det blot 7,2 pct., svarende til ca. hver 14., der har råd til at trække sig fem år før folkepensionsalderen. Det viser Figur 3.

Det bør i den sammenhæng bemærkes, at der kan være systematiske forskelle i restlevetid mellem uddannelsesgrupperne. F.eks. har akademikere typisk en lidt længere forventet levetid end ufaglærte, selv når der tages højde for kønsforskelle. Ved beregningen af, om man har råd til selvpensionering, er der ikke taget højde for eventuelle systematiske forskelle mellem uddannelsesgrupperne, kun mellem køn og udviklingen over tid. Det indebærer, at forskellene i muligheden for selvpension mellem uddannelsesgrupperne muligvis overvurderes en smule. Forskellene i forventet restlevetid omhandler dog årene efter folkepensionsalderen, hvilket bidrager til at mindske en eventuel bias set i forhold til et scenarie uden folkepension.

Omvendt er det også vigtigt at huske, at muligheden for selvpensionering opgøres med afsæt i, om man kan dække et beløb svarende til mindst 80 pct. af ens indkomst. Akademikerne har generelt en højere indkomst end de øvrige uddannelsesgrupper, jf. bilagsfiguren nederst, og derfor er formuekravet, der skal

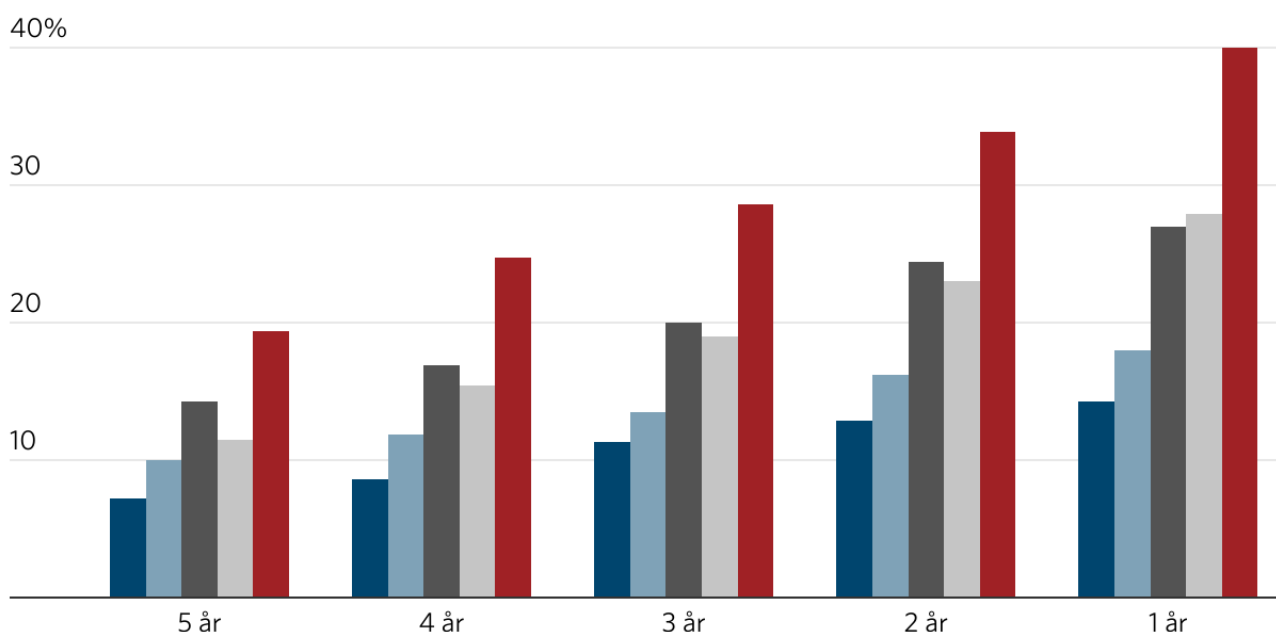
opfyldes for at have råd til selvpensionering, desto større sammenlignet med f.eks. faglærte og ufaglærte. Det trækker i retning af, at forskellene undervurderes, hvis akademikerne kan nøjes med en lidt lavere udbetaling som selvpensionister.

FIGUR 3

Hver femte akademiker kan trække sig for egen regning fem år før folkepensionsalderen, mens det gælder hver tiende faglærte

Figuren viser, hvor stor en andel af de erhvervsaktive med et givent antal år til folkepensionsalderen, der kan trække sig tilbage for egen regning. Opgørelsen er opdelt på højest fuldførte uddannelsesniveau.

Grundskole EUD KVV MVU LVU

Anm.: Opgjort på baggrund af formuedata pr. 31. december 2021. Personer med uoplyst uddannelse, gymnasial uddannelse eller en bacheloruddannelse som højest fuldførte niveau er udeladt.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Flere har fået råd til at trække sig tilbage før tid - især akademikerne

Figur 4 viser udviklingen i, hvor mange der har råd til at trække sig fem år før folkepensionsalderen fordelt på uddannelse. Fra 2020 er det muligt at medregne værdien af unoterede aktier til den finansielle formue, hvilket indebærer, at flere i de fleste uddannelsesgrupper regnes for at have råd til selvpensionering. I figuren fremgår andelen, der har råd til selvpension, hvor unoterede aktier er medregnet af de stiplede kurver, som konsekvent ligger højere end de solide kurver. Der er dog tale om et databrud, hvorfor de stiplede kurver ikke kan sammenlignes med den foregående udvikling.

Vi betragter i stedet udviklingen uden databrud ved at se bort fra den unoterede aktieformue. Blandt akademikere er der sket en kraftig stigning i andelen, der har råd til selvpensionering. Andelen er vokset med knap 80 pct. fra 2014 til 2021. Der er også flere faglærte med en erhvervsuddannelse, der har fået råd til selvpensionering fem år før folkepensionsalderen, men udviklingen er mere afdæmpet på ca. 45 pct., og omfanget er i et helt andet niveau. Det er nemlig kun halvt så mange faglærte, der har råd til selvpensionering, som akademikere.

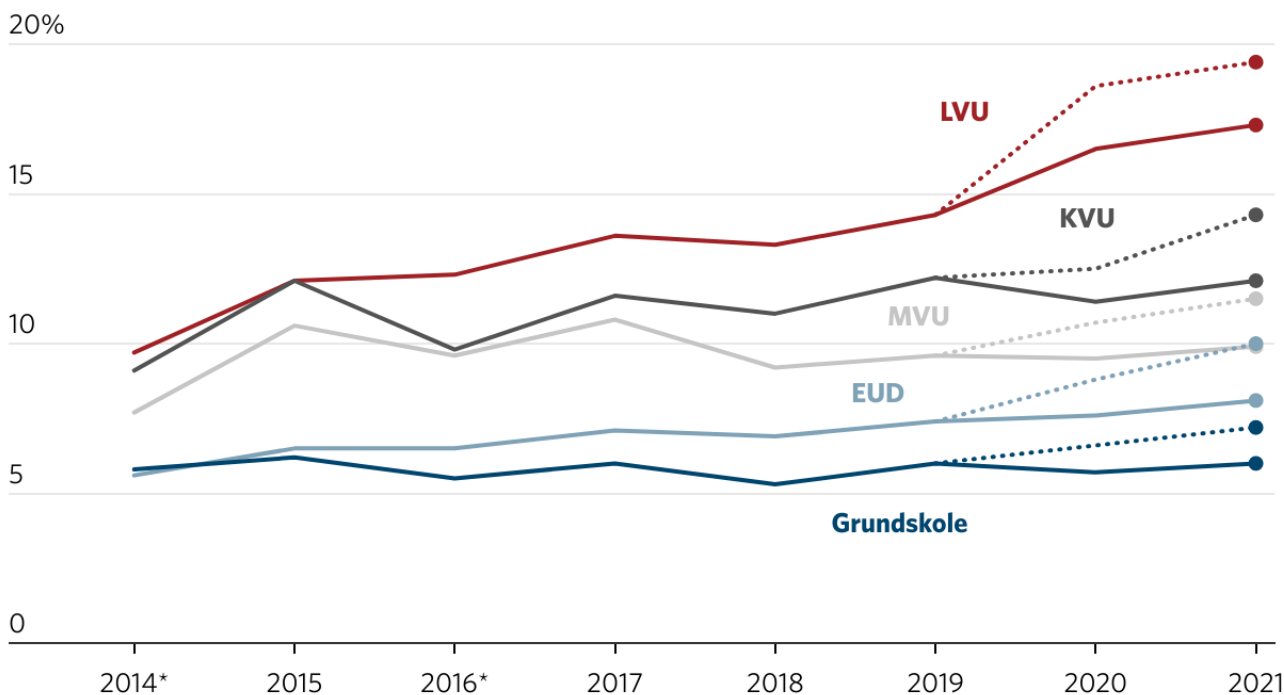
Blandt dem med en kortere eller mellemlang videregående uddannelse er der sket en stigning i andelen, der har råd til selvpensionering fem år før folkepensionsalderen på omkring 30 pct.

Ufaglærte med grundskolen som højest fuldførte uddannelsesniveau har som den eneste af grupperne ikke i højere grad fået råd til selvpensionering over de seneste år. Andelen har nemlig ligget nogenlunde stabilt omkring 6 pct. i hele årrækken.

FIGUR 4

Flere har fået råd til at trække sig for egen regning - især akademikere

Figuren viser, hvor stor en andel af de erhvervsaktive, der har råd til at trække sig tilbage for egen regning fem år før deres folkepensionsalder opdelt på højest fuldførte uddannelsesniveau.

Anm.: År angivet med * skyldes, at årgangen har 5,5 år til folkepensionsalderen. Serier angivet med stiplede linjer * er inkl. unoteret aktieformue og forbundet med databrud i forhold opgørelsen fra 2014-2019. Personer med uoplyst uddannelse, gymnasial uddannelse eller en bacheloruddannelse som højest fuldførte niveau er udeladt.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Metode: Sådan har vi beregnet muligheden for selvpensionering

Muligheden for selvpensionering er analyseret på baggrund af Danmarks Statistiks formue- og gældsopgørelse. Statistikken er dels baseret på tredjepartsindberetninger om bankindestående, kursværdi af aktier og andre værdipapirer, pensionsopsparing og gæld samt estimerede værdier af ejerbolig, andelsbolig, sommerhus og bil. Derudover indgår den skønnede værdi af unoteret aktieformue. Statistikens opgørelsestidspunkt er pr. 31. december.

Til opgørelsen af selvpensionering er der ligeledes inddraget oplysninger omkring erhvervsindkomst fra indkomstregistret de seneste fem år før opgørelsestidspunktet samt arbejdsmarkedsstatus i den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik.

Råd til selvpensionering er defineret som muligheden for at kunne opretholde en samlet udbetaling fra pensionsformue samt evt. finansiell formue og friværdi på mindst 80 pct. af den gennemsnitlige erhvervsindkomst (ekskl. pension) over de seneste fem år. Udbetalingen skal samtidig udgøre mindst den maksimale dagpengesats. Hvis man ikke har haft en positiv erhvervsindkomst i mindst tre af de seneste fem år, beregner vi ikke muligheden for selvpensionering. Erhvervsindkomsten fra tidligere år korrigeres for lønudviklingen ved at deflatere med timelønsudviklingen.

Beregningsmuligheden for selvpensionering tager højde for udbetaling af folkepension fra folkepensionsalderen, hvor det antages, at man modtager folkepensionens grundbeløb. Vi antager, at man nedsparer sin formue fuldstændig i løbet af den forventede restlevetid opdelt på køn (opgjort på baggrund af Danmarks Statistiks statistikbank tabel H18B8), og at man i alle år skal have det samme beløb før skat. Den konkrete beregning foretages med numerisk optimering. Der antages en realforrentning af den samlede formue efter skat på 1,54 pct., svarende til et langsigtet afkast efter skat på 3,57 pct. pr. år og en inflation på 2,0 pct.

Pensionsformuen er opgjort individuelt, mens de øvrige formuekomponenter, finansiell

formue og friværdi, er delt ligeligt mellem de voksne i parfamilier. Formue tilhørende hjemmeboende børn indgår ikke i opgørelsen. Størstedelen af pensionsformuen beskattes ved udbetalingen, og det er derfor nærliggende at korrigere enten pensionsformue eller de øvrige formuekomponenter for dette. Vi har valgt at bruttoficere friværdien, men ikke den finansielle formue, da det er usikkert, hvor stor en del af denne formue, der består af urealiseret afkast på aktier, der først beskattes, når afkastet realiseres ved salg.

Friværdien er opgjort på baggrund af skønnede markedsværdier af fast ejendom samt kreditforeningsgæld og øvrig prioritetsgæld med pant i fast ejendom. Det er kun friværdi op til 60 pct. af ejendommens skønnede markedsværdi, der medregnes til formuen. Det baseres på en antagelse om, at man ikke nødvendigvis kan få lov til at belåne mere end 60 pct. af ejendomsværdien umiddelbart før folkepensionsalderen.

Alle beløb er fremskrevet til 2023-niveau ved at fremskrive med den historiske samt forventede udvikling i timefortjenesten i den private sektor på baggrund af Økonomisk Redegørelse marts 2023, Økonomiministeriet.

Bilag: Forskelle på tværs af uddannelsesgrupper

Økonomiske forskelle på tværs af uddannelsesgrupper (fem år før folkepensionsalderen)

Figuren viser den typiske (median) erhvervsindkomst og formue fordelt på uddannelse og særsomt for dem, der har råd til at trække sig tilbage for egen regning. Opgjort for personer med fem år til folkepensionsalderen ultimo 2021.

Alle erhvervsaktive

	Erhvervsindkomst	Pensionsformue	Friværdi	Finansiell formue
Grundskole	379.000 kr.	1,9 mio. kr.	33.000 kr.	0,2 mio. kr.
Gymnasial	456.000 kr.	2,4 mio. kr.	137.000 kr.	0,3 mio. kr.
EUD	421.000 kr.	2,2 mio. kr.	104.000 kr.	0,2 mio. kr.
KVU	488.000 kr.	2,9 mio. kr.	171.000 kr.	0,3 mio. kr.
MVU	495.000 kr.	3 mio. kr.	175.000 kr.	0,3 mio. kr.
LVU	678.000 kr.	4,7 mio. kr.	374.000 kr.	0,6 mio. kr.

Råd til selvpensionering

	Erhvervsindkomst	Pensionsformue	Friværdi	Finansiell formue
Grundskole	376.000 kr.	4,3 mio. kr.	678.000 kr.	1,6 mio. kr.
Gymnasial	463.000 kr.	5,1 mio. kr.	731.000 kr.	2,3 mio. kr.
EUD	409.000 kr.	4,2 mio. kr.	776.000 kr.	1,9 mio. kr.
KVU	471.000 kr.	5,4 mio. kr.	804.000 kr.	1,5 mio. kr.
MVU	457.000 kr.	4,7 mio. kr.	882.000 kr.	2,1 mio. kr.
LVU	628.000 kr.	7,1 mio. kr.	1.233.000 kr.	2,8 mio. kr.

Anm.: Beløb i 2023-niveau. Opgjort på baggrund af formuedata pr. 31. december 2021. Erhvervsindkomsten er opgjort på individniveau som et gennemsnit af de seneste fem år deflateret med timelønsudviklingen. Personer med uoplyst uddannelse eller en bacheloruddannelse som højest fuldførte niveau er udeladt.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre